

РЕСТАВРАЦІЯ ІДЕОЛОГІЇ ГЕТЬМАНАТУ П. П. СКОРОПАДСЬКОГО ЯК ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Мотенко Я. В.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. важливим чинником формування політичної культури українського соціуму стало переосмислення наслідків Української революції 1917–1921 років. Одним з найбільш суперечливих питань наукового дискурсу залишається роль гетьманату П. П. Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 року) у процесі вітчизняного державотворення. Аналіз сучасної історіографії свідчить, що вивчення історії Української Держави вже не обмежується суто академічними інтересами. Натомість дедалі помітнішою є активність науковців, що пропонують використати ідеологію консерватизму як інструмент консолідації української нації.

Метою пропонованої наукової розвідки є визначення передумов відродження ідеології гетьманату та висвітлення основних напрямів її реставрації в сучасній Україні.

Протягом 1990-х – початку 2000-х років перманентний інституційний конфлікт «президент-парламент» негативно впливав на суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток держави. Як наслідок, певна частина суспільства стала відчувати ностальгію за владою «сильної руки», вважаючи встановлення авторитарного політичного режиму ефективним засобом подолання існуючих проблем. Військово-політична криза 2014–2019 років призвела до посилення подібних настроїв. Показовими стали результати першого туру виборів президента України 31 березня 2019 року, коли 6,04 % голосів виборців здобув лідер консервативної правоцентричної політичної партії ветеранів силових структур «Сила і честь» І. П. Смешко.

Важливим стимулом інтересу наукової громадськості до державотворчого досвіду П. П. Скоропадського стали контакти з українською діаспорою. Протягом 1920-х –1940-х років у Німеччині, Великобританії, США і Канаді в середовищі українських політичних емігрантів досить активно діяв «гетьманський рух», на базі якого з часом виникла Українська Гетьманська Організація Америки. У 2006 році в Україну приїхав онук гетьмана П. П. Скоропадського – Б. Д. Скоропадський. З метою популяризації історії Української Держави він видав брошуру «Міфи та уроки Другого Гетьманату».

Характеризуючи напрямки реставрації ідеології гетьманату в Україні на сучасному етапі, слід відзначити вагомий науковий доробок доктора історичних наук, професора В. А. Потульницького. У своїх роботах він пропонує концепцію династичної історії України. Сферою особливої зацікавленості науковця є дипломатія П. П. Скоропадського. Популяризуючи результати власних досліджень, В. А. Потульницький активно спілкується із засобами масової інформації. У своїх інтерв'ю він говорить, що національна історія України – це історія гетьманських держав Б. Хмельницького і П. П. Скоропадського. Дослідник переконаний, що державний переворот 29 квітня 1918 р. став кульмінацією консервативного руху ХІХ – початку ХХ ст. на Лівобережній та Правобережній Україні. Він вважає, що ідеологія гетьманату має сприяти формуванню національної політичної еліти. На думку автора, завдання встановлення «третього гетьманату» може бути реалізовано в Україні шляхом заснування нової гетьманської династії або запрошення на володарювання представника однієї з сучасних правлячих європейських монархій.

Як конструктивну оцінює роль ідеології гетьманату доктор історичних наук, професор Ю.І. Терещенко. Популяризуючи результати своїх досліджень у ЗМІ науковець зазначає, що «П. Скоропадський ставив завдання, всупереч позиції традиційних українських політичних партій, провести в життя програму перетворень, позбавлену демагогії, популізму і спрямовану на забезпечення суспільно-економічного ладу на основі приватної власності як фундаменту культури і цивілізації». Ю.І. Терещенко називає міфом тезу про те, що авторитарні інститути влади суперечать національній ментальності українців. Дослідник

вважає, що в умовах перехідного періоду «авторитаризм (...) часто виявляв себе дієвим засобом утвердження позитивних суспільних тенденцій, важливим консолідуючим фактором». Ю.І. Терещенко характеризує П.П. Скоропадського, як непересічну особистість, що спиралась у своїх діях на національну традицію державотворення.

Директор Науково-дослідного інституту козацтва при Інституті історії України НАН, доктор історичних наук Т. В. Чухліб наголошує на історичній спадкоємності гетьманатів Б. Хмельницького і П. П. Скоропадського. Коментуючи в періодичних виданнях розвиток політичної ситуації в сучасній Україні, Т. В. Чухліб зазначає, що першим практичним кроком до відновлення «третього гетьманату» стало утворення наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років Українського козацтва як національно-патріотичної громадської організації. На думку дослідника, ідеологією відродженого традиційного українського державного устрою має бути козацьке звичаєве право.

Синтезом активної наукової і громадсько-політичної роботи є діяльність доктора історичних наук П. П. Гай-Нижника. Будучи одним з провідних вітчизняних дослідників гетьманату П. П. Скоропадського, науковець водночас є лідером націонал-консервативної політичної партії «Булава». Партія позиціонує себе як продовжувача ідейної традиції українського консерватизму, пропагує ідеї встановлення сильної гетьманської влади, класократії, суспільного солідаризму, націоналізації стратегічно важливих галузей економіки і створення професійної армії. Згідно задуму П. П. Гай-Нижника «Булава» має здійснити консервативну революцію, яка «зламає кланову й охлократично-плутократичну владу в Україні».

Таким чином, ми приходимо до висновку про існування у сфері сучасної української політичної культури консервативного сегменту. Частина його представників вважають себе ідейними спадкоємцями гетьманату П. П. Скоропадського. Поява прихильників консервативної ідеології була зумовлена особливістю українського процесу державотворення наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Сприятливі передумови для відродження гетьманського руху в Україні склалися завдяки декларації урядовими колами політики повернення до традиційних українських цінностей, появи громадських організацій козацтва, формуванню багатопартійної політичної системи та активізації культурного обміну з західною українською діаспорою. Водночас, пострадянська вітчизняна історіографія відмовилась від найбільш одіозних негативних оцінок режиму гетьманату П. П. Скоропадського.

Основними напрямками реставрації ідеології «третього гетьманату» його прибічники вважають поглиблене вивчення історії національного державотворення, адаптацію норм звичаєвого козацького права до умов постіндустріального суспільства та пропаганду толерантності до авторитарних форм правління.

ДИСКУРС ЩОДО ПЕРЕГЛЯДУ КОНЦЕПЦІЙ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ТА КОРДОНІВ З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ

Мурадян В.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Усі люди народжені вільними та рівними у своїй гідності та правах. Так записано у першій статті Загальної Декларації Прав Людини – основному міжнародному документі, що закріплює перелік основних прав людини, які є загальновизнаними мають захищатися у будь-якій точці планети та застосовуватися щодо усіх людей незалежно від їхнього статусу, раси, релігії, інших ознак. Сам факт існування такого документу вже свідчить про рівень розвитку суспільства, у якому усі люди проголошуються рівними та за ними визнаються певні права. «Вони (люди) наділені розумом та свідомістю та мають поводитися один до одного у дусі братства» - продовжується у тій же статті. Важно зазначити, що цю конвенцію